UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Sapiente Frvctvoso Epistolares Libri quinque

Bonifacio, Juan

Ingolstadii, 1606

I. Ludouico Pio de affectibus permouendis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-51159

Visual Library

EPISTOLARVM LIBER QVARTVS.

Lvdovico Pio.

De affectibus permouendis.

EX tribus illis, quæ maximus quiſque efficere debet orator, vt doceat, vt delectet, vt moueat; nemini dubium eſt, quin quod extremum ponimus, duabus reliquis oratoris laudibus anteponendum ſit. Eſt quidem magnum atque difficile rem illuſtrare differendo, probando, confirmando, maius delectare dicendo, & illorum, qui audiunt, animos deuincire voluptate: ſed vim & contentionem adhibere, quæ mentes permoueat atque incitet, ſummæ profectò laudis eſt, perfectæque victoriæ. Itaque M. Callidium (vtar in hac re alienorum, quàm noſtrorum, antiquorum, quàm re- *Cicero in Bruto.*

centium, quia minus inuidioſè,
gis libenter exemplis) oratorem
uem & ornatum pars hæc tertia,
aberat, victoriis, palmiſque priua
Nam ſic erat in agendo remiſſus,
vel pro ſeipſo dicens, & Quinc
Gallum accuſans, quem ſibi vene
parauiſſe aiebat, ſolutè ageret, &
citanter. Cùm enim aduerſariu
reumque Callidius penè in aper
crimen vocare videretur, chiro
pha, teſtificationes, & ſceleris
cia monſtraret, peſtem capitis
mortis argumenta ſe comperiſſe
nifeſtò, & quaſi manu tenere
ret, tamen Gallij patronus & de
ſor Cicero cùm eas rationes a
ſet, quas cauſa poſceret, Callidij
lentitudinem pro argumento po
remque ſibi videri commentiti
dixit, quæ non tractaretur arden
Tu, inquit, *niſi fingeres, ſic ageres? v*
lor? vbi ardor animi, qui etiam ex in
tium ingeniis elicere voces, & querela
let? Nulla perturbatio animi, nulla co
ris, frons non percuſſa, non femur p

q

quod minimum eſt, nulla ſupploſio. Itaq; tantum abfuit, vt inflammares noſtros animos, ſomnum iſto loco vix tenebamus. Ipſeque Tullius ſub Bruti perſona Callidianum hoc frigus irridet. *Quis enim,* inquit, *non fateatur, cùm ex omnibus oratoriis laudibus lõgè iſta ſit maxima, inflammare animos audientium, & quocunq; res poſtulat, flectere, qui hac virtute caruerit, id ei quod maximum fuerit defuiſſe?* Ex his Tullij verbis, & ex hac hiſtoria intelligi facilè poteſt, quàm illi errent grauiter, qui concionatores, quorum calidior oratio ſit, actioque ardentior, bacchari, & furere exiſtimant, cùm illi potiùs inſaniant, qui ita cenſent. Sed eſt horum trium ordo ipſe animaduertendus. Quæ tria Rhetores ita diſtribuunt, vt primam omnium doctrinam conſtituant, delectationem doctrinæ ſubiiciant, inflexionem poſtremam enumerent. Is enim peropportunè mouet orator, qui & docuit, & delectauit, illaq; eſt adhortatio præpotens, valenſq; commotio, quam & neruoſa & ſuauis anteceſſit oratio.

Quid enim ſtultiùs quàm teme
ſci? ſine cauſa tumultuari? & au
rem, quem non conuiceris, v
damnare? à diſcipulo, cui nil præ
ris, traditæ doctrinæ, rationem
iurgiis & contumeliis exigere?
ille quorundam repentinus terr
ſubitus fragoribus videtur eſſe ſi
æneorum tormentorum, quæ no
quam licet ſonitus horrore deb
obſtupefaciant, exterreant, tan
quia glans deerat illa mortifera,
minem vulnerant, nulliuſque
tus, & membra contundunt. Son
enim, non ſauciandi cauſa ſæpe n
endus ille puluis incenditur, toni
que duntaxat audiuntur, nec fu
nea vis illa expreſſa ſentitur, qu
hoſtes, & hoſtium mœnia proſte
tur. Quamobrem rationum & a
mentorum comparanda ſunt t
quæ eloquentiæ amentis, orato
lacertis, id eſt dicendi vi ſumma
cionator emittet, vibrabit, intor
bit. Neque prius oratores exclam
vociferentur, indignentur, & fre

qu

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

quàm cur id fiat, fieriq́ue debeat, argumentis & rationibus, ac probationibus oſtenderunt. Solent Itali homines in eum oratorem, qui ſubitò incenſus & inflammatus tragœdias agit in eo argumento, quod ne comicum quidem ſit, ita iocari: quid hominē arripuit? deque orationis ſedatæ, lenis, ac tranquillæ curſu deiecit? quæ tādem eſt cauſa, cur exterritus, & expauefactus vaticinetur, & clamet? Quid hic ſibi vult in tanta valetudine morbus? quis ille pacis turbo fuit, & quaſi ſereno cælo nimbus? quæ iſta tempeſtas eſt in mari tranquillo? quos dolores patitur? quibus furiis agitatur? Hic Italorum ad huiuſmodi excandeſcentiam, atque clamores ludus eſt, & hic fructus cōcionis. Nihil enim tam abſurdum, atque abſonum, quam ſi cantor ex grauiſſimo & tardiſſimo vocis ſono auribus incautis ad acutiſſimum aſcendat & ſummum, quas aures media illa voce, quæ eſt inter acutum & grauem præparamus. Neq; enim aut parua eſſe cauſa debet, aut

non cognita, prouiſaque audi
quæ dicendi quaſi faces adhibere
gat, & orationis procellas excita
Qui enim, vt ait Tullius, nihil po
In Oratore. tranquillè, nihil leniter, nihil par
definitè, diſtinctè, addo erudite,
uiter, acutè, dicere, *præſertim cùm*
partim totæ ſint eo modo, partim ali
parte tractandæ, ſi is non præparatis a
inflammare rem cœperit, furere apud
& quaſi inter ſobrios bacchari vi
tus videbitur. Itaque maximi doct
quorum ne in ſcriptis quidem ſpi
ille deeſt, propter quem maiora
bantur, quæ dicebant, ſine doctri
ſine ſuauitate, ad elatum illud, &
flammatum dicendi genus perue
non ſolebant, nec erant grandilo
graues, copioſi, vehementes, ni
dem preſſi, ſubtiles, floridi, & du
fuiſſent. Rerum is erat appara
ex humanæ, diuinæque ſapientiæ
ſauris, arciſque depromptus, vt om
legiſſe, didiciſſe, cognouiſſe videre
tur. In diſputando dilucidi erant,
cleati, acuti: in oblectando placidi

nes, elegantes : in permouendo for-
es, acres, horribiles’. Nihil tentabant,
quod non efficerent, nihil promit-
tebant, quin præſtarent ac perſolue-
rent. Nihil conuellebant, quod non
fides poſceret, labefactarent. Eſt ta-
men quibuſdam venia danda noſtræ
ætatis hominibus, quos non tam ad
docendum, atque oblectandum, quã
ad arguendum ac terrendum vide-
tur finxiſſe natura. Geſtu, vultu, ma-
nibus, oculis accuſant, expoſtulant,
reprehendunt, nec eorum vnquam
oratio manſueſcit. Quod quia na-
turale quorundam eſt, aut approbant,
aut certè deuorant auditores’. Com-
pitales illæ conciones, quas noſtra
Societas non erubeſcit, huiuſmodi
clamores, incitationeſque deſiderant.
Memini in quadam platea de diua
Magdalena inclinato in pomeridia-
num tempus die habitam à te eſſe cõ-
cionem populo obſtupeſcente, vim-
que in dicendo tuam admirante. Fœ-
mina quædã, quæ te aliquãdo concio-
nantem audierat, à ſuorum ſcelerum

publica confeſſione non longè ab-
it, ſed cum prudentia magis, qu
pudore mentis impetum illum
preſſiſſet, vt primùm loqui deſi
ſacerdotem magnis vocibus acce
uit, cui ſcelera patefecit. Nec eſt d
mile, quod de quadam nobiliſſi
virgine noſter Orlandinus ſcri
quæ ducis cuiuſdam ſoror parent
nata Ruthenis, eductaque in hære
corum gremio, cùm de religione
tholica à noſtris eſſet admonita
diu, multumq́ue reſtitit, poſtea
ta de cælo luce manus dedit, cum
concioni de acerbiſſimis Chriſti c
ciatibus intereſſet, animo ſic exar
vt non modò crucis inſignia pi
culis venerari, verum etiam in o
nium oculis confiteri peccata,
ſuam ipſa deteſtari hæreſim non
bitarit. Hugonem Gratianopolita
Epiſcopum tam vehementem i
concionãdo fuiſſe legimus, vt long
quàm ipſe vellet, prolaberentur a
ditores. Neq; enim ſolùm mortif
illas culpas, quæ Deum vltoré habe

In literis annuis collegij Vilnẽſis, 1584.

Ex Guigone V. Priore primæ Carthuſiæ in Vita S. Hugonis.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ſed etiam capitalia ſcelera, quæ & Deus punit, & leges vlciſcuntur, aperire ſolebant, & publicè confiteri. Ita enim Dei timor Hugone dicente in hominum animos penetrabat, vt quieſcere multi non poſſent, neque expectare auderent, dum ſacerdos adeſſet, cui peccata ſuggererent, & animas ſacramento illo cæleſti ſalubriter expiarent. Itaque mulier quædã maritum veneno ſuſtuliſſe confeſſa eſt, grauiſſimique parricidij, quo premebatur, quaſi pondus abiecit. Mihi tamen multo illi probantur magis, qui Hugonem è ſuggeſto deſcendentem ſcelera confeſſuri circunſtabant, quos innumerabiles fuiſſe Guigonis docet hiſtoria, quàm qui ſecretum illud, ſacrumque iudicium præuenerunt. Quos tamen non deſpicio, neque reprehendo: hæc enim inuſitata & noua referimus ad Deum, qui mirabilium effector eſt operum: quique ſuos concionatores, fideleſque operarios huiuſmodi prodigiis illuſtrare, & nobilitare conſueuit. Nam audito- *Ibidem.*

rum

Epiſt. ad Nepotian. rum lachrymæ, teſte diuo Hiero
mo, oratoris laudes ſunt, quarum g
ria, quia cum diuina laude cohæ
bonis viris repudianda non eſt.
ſtri in cuiuſdam vrbis & templo max
Orlandinus in annua Societatis hiſtoria, 1584. *& aliis ſacris ædibus*, (vt noſter qui
veridicus narrat ſcriptor) *concion*
ſtituerunt, tanto animorum motu,
terdum è populo effuſa comploratio,
latus erumperent, quibus aliquando c
ribus præſidiarij milites excitati, ver
qua templi ruina multitudinem opp
ſet, ad ferendam opem protinus acc
runt. Sed ille præclarus triumphu
cùm non modo concionator la
mas elicit, ſed etiam opera ſumm
neceſſitatis, & charitatis extorqu
Tale eſt quod idem his verbis na
hiſtoricus. *Ineunte quadrageſima,*
primarij ciues diſiuncti, diſtractiq́;
inter ſeſe, & diuturna iam lite mutua
tidie offenſiones exiſterent, vt tantum
ad arma, cædeſq́; veniretur, placuit De
cerdote noſtro de iis Euangelij verbis c
Matth. c. 5. *cionante: Diligite inimicos veſtros,*
mnes ad æquitatem flectere, vt ſimul ac
cion

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

cionandi factus eſt finis, antequam templo pedem efferrent, violatam amicitiam mutuis amplexibus redintegrarint. Egregium ſpectaculum, & lachrymas vel extorquens aſpectu, ciues nobiles in celeberrimo templo, atque in luce totius ciuitatis ſupplices ſibi ipſe viciſſim pacis & veniæ cauſa, omniaq́ patris arbitrio, ac moderatione tranſigenda, ac conſtituenda permittere: publica fuit ciuitatis uniuerſæ lætitia, eoq́ maior, quò maior fuerat deſperatio concordiæ. Hæc ille, quæ ſatis declarant, quas ego potiſſimùm probem conciones. Qui enim tui ſimiles erunt, laboris, contentionis, ſudoris, ardoris vberrimos fructus capient. Vale.

CVIDAM SPECTATÆ VIRTUTIS VIRO.

De concionatorum moribus ſanctiſſimis, & vita mirabili, ſine quibus moueri vix poteſt auditor.

SI quiſquam eſt, qui eloquentiam concionatoribus eſſe neceſſariam arbitretur, qui prudentiam rem, locum, & tempus notan-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN